

sporda araştırma yöntemleri

üçüncü baskıdan çeviri

ian jones

chris gratton'ın önsözü

Çeviri Editörleri:

Dr. Erman Öncü · Dr. Edip Öncü

Çeviri Editörleri: Erman ÖNCÜ - Edip ÖNCÜ

SPORDA ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

ISBN 978-625-8325-41-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kitabın orijinal adı: Research Methods For Sports Studies

Yazar: Ian Jones

Baskı Sayısı: 3

ISBN: 978-0-415-74933-6

Routledge

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrim içi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Şubat 2023, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

İçindekiler

<i>Şekiller ve tablolar listesi</i>	<i>xi</i>
<i>Chris Gratton'ın ön sözü</i>	<i>xii</i>
<i>Üçüncü baskıya ön söz</i>	<i>xiv</i>

1 ARAŞTIRMA NEDİR?

1

Giriş	2
'Araştırma' nedir?	3
Araştırmanın karakteristik özellikleri	4
Neden araştırma yaparız?	5
Farklı araştırma çeşitleri	7
Temel ve uygulamalı araştırma	8
Birincil ve ikincil araştırma	9
Kuramsal ve ampirik araştırma	9
Spor araştırmalarına disiplinler yaklaşımlar	10
Araştırmalar hakkında bazı yanlış algılar	11
Spor araştırmalarını anlama	12
Araştırmaları nasıl okuruz?	13
Özet	15
Etkinlikler	16
Ek okuma önerileri	17

2 ARAŞTIRMA YAKLAŞIMLARI

Giriş	19
Bilginin doğası	20
Nicel ve nitel araştırma	24
Nicel veya nitel yaklaşımın seçilmesi	27
Nicel ve nitel verilerin harmanlanması	28
Tümdengelimsel ve tümevarımsal araştırma	30
İki genel araştırma yaklaşımı	31
Araştırmam için hangi yaklaşımlar uygundur?	32
Özet	33
Etkinlikler	33
Araştırma projeniz hakkında	34

3 ARAŞTIRMA SÜRECİ

Giriş	36
Araştırma süreci	36
Araştırma sürecini planlama	41
Özet	43
Etkinlikler	43
Ek okuma önerileri	44

4 ARAŞTIRMA SORULARI, AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

Giriş	46
Araştırma sorusunun bulunması	46
Araştırma sorusunu odaklama	51
Araştırma önerisinin yazılması	59
Araştırma önerilerindeki zayıflıklar	59
Özet	61
Etkinlikler	61
Araştırma projeniz hakkında	62

5 LİTERATÜR TARAMASI

Giriş	64
Literatür taramasının amaçları	65

Literatür taramasının değişken doğası: Nicel ve nitel çalışmalar	66
Literatür kaynakları	67
Literatüre ulaşma	69
Literatür araştırmasını odaklama	72
Literatürü değerlendirme	73
İnternet sitelerini değerlendirme	74
Literatürü yeteri kadar taradığımızı nasıl anlarız?	75
Literatür taramasını yazma	76
Literatür taramasını yapılandırma	78
Diğer yazarlara atıf yapma	80
Literatür taramasında sıkça yapılan hatalar	83
İkincil verileri belirleme	84
Literatür taramasını tamamladığımızı nasıl anlarız?	86
Özet	86
Etkinlikler	87
Araştırma projeniz hakkında	87
Ek okuma önerileri	88

6 KURAMLAR, KAVRAMLAR VE DEĞİŐKENLER

Giriş	90
Kuramlar ve kuramsal çerçeveler	90
Yaklaşımınızı değerlendirme	92
Uygun bir kuram seçme	94
Kavramlar ve kavramsal çerçeveler	95
Nicel ölçüm türleri	99
Nicel araştırmaların değerlendirilmesi	105
Güvenirlik ve geçerlik arasındaki ilişki	109
Güvenirlięi ve geçerlięi geliştirme	110
Nitel araştırmaların değerlendirilmesi	111
Nitel araştırmaların kalitesini geliştirme	112
Özet	113
Etkinlikler	114
Araştırma projeniz hakkında	115

7 ARAŞTIRMA TASARIMLARI

Giriş	117
Deneysel tasarımlar	118
Kesitsel/tarama tasarımları	121
Zaman serisi tasarımları	122
Boylamsal tasarımlar	122
Vaka incelemesi araştırması	124
Gömülü kuram tasarımı	126
Eylem araştırması	126
Etnografi	127
Otoetnografi	127
Örnekleme konuları	130
Örneklemin seçilmesi	131
Örneklem büyüklüğünün belirlenmesi	136
Vaka incelemesinde örnekleme	138
Yanıt vermeme ön yargısı	138
Veri toplamak için hangi yöntemi kullanmalıyım?	139
Üçgenleme	141
Nicel ve nitel yaklaşımları birleştirme	142
Araştırma tasarımında etik hususlar	143
Araştırmanızı etik açıdan değerlendirme	147
Araştırmanızı geliştirmek için etikten yararlanma	147
Özet	148
Etkinlikler	148
Ek okuma önerileri	149
Araştırma projeniz hakkında	149

8 VERİLERİN TOPLANMASI I: ANKET

Giriş	151
Anket kullanımını ne zaman uygundur?	152
Anket kullanmanın avantajları	153
Anket kullanmanın dezavantajları	154
İnternet tabanlı anketleri kullanma	154
Anketin tasarlanması	157
Anketin düzenlenmesi	164
İnternet anketlerinin tasarımı	165

Çevrim içi anket deneyimini geliştirme	167
Anket tasarımındaki problemler	168
Anketin pilot uygulaması	171
Cevap oranını artırma	175
Kapak yazısı	177
Spor etkinliklerinde anketin uygulanması	177
Cevap vermeyen katılımcıların takibi	178
Özet	179
Etkinlikler	179
Ek okuma önerileri	180
Araştırma projeniz hakkında	180

9 VERİLERİN TOPLANMASI II: GÖRÜŞME

Giriş	182
Görüşme tekniği ne zaman kullanılır?	182
Görüşme türleri	183
Görüşmenin avantajları	184
Görüşmenin dezavantajları	185
Görüşme formunun tasarımı	186
Görüşmenin yapılması	189
Fenomenolojik görüşmeler	191
Anlatı görüşmeleri	192
Katılımcıları motive etme	192
Hassas sorular sorma	193
Görüşmelerde görsel yöntemlerin kullanılması	194
Görüşmenin kaydedilmesi	195
Görüşmenin kalitesini artırma	196
Telefon ve çevrim içi görüşmeler	198
Görüşme ve örneklem büyüklüğü	199
Kilit bilgi veren görüşme	200
Odak grup	201
Özet	204
Etkinlikler	204
Ek okuma önerileri	205
Araştırma projeniz hakkında	205

10 VERİLERİN TOPLANMASI III: MÜDAHALESİZ YÖNTEMLER - GÖZLEM VE İÇERİK ANALİZİ

Giriş	207
Müdahalesiz yöntemlerin avantajları	207
Müdahalesiz yöntemlerin dezavantajları	208
Gözlem ve katılımcı gözlem	208
Gözlem ne zaman kullanılır?	209
Gözlemsel yöntemlerin avantajları	212
Gözlemsel yöntemlerin dezavantajları	213
Gözlemsel bir araştırmanın yürütülmesi	214
Verilerin kaydedilmesi	215
Gözlemsel araştırmalarda yapılan hatalar	217
İçerik analizi	217
İçerik analizinde yapılan hatalar	223
Özet	223
Etkinlikler	223
Ek okuma önerileri	224
Araştırma projeniz hakkında	224

11 VERİLERİN TOPLANMASI IV: SPORDA ETNOGRAFİK ARAŞTIRMA

Giriş	226
Etnografinin karakteristik özellikleri	228
Etnografi araştırmasını yürütme	229
Etnografik yöntemler	234
Spor etnografisinde etik sorunlar	235
Deneyimsel etnografi	237
Etnografiyi yazmak	238
Etnografi ve öğrenci araştırması	239
Özet	239
Etkinlikler	240
Araştırma projeniz hakkında	240
Ek okuma önerileri	241

12 SPOR ARAŞTIRMALARI VE İNTERNET

Giriş	243
Veri kaynakları	243

Bir 'netnografi' çalışması yapma	244
Netnografik yöntemler	247
Verileri değerlendirme	248
Çevrim içi araştırmalarda etik	249
Özet	252
Etkinlikler	252
Ek okuma önerileri	252
Araştırma projeniz hakkında	252

13 VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ I: NİCEL VERİ ANALİZİ

Giriş	254
Nicel veri analizinde bilgisayar yazılımlarının kullanılması	255
Verilerin analiz için hazırlanması	256
SPSS'in kullanılması	258
SPSS'te veri analizi	260
Analiz yöntemleri	262
Tanımlayıcı istatistikler	262
Çıkarımsal istatistikler	267
Sonuçları yorumlama	268
İlişki testleri	270
Farklılıkları test etme	273
Yapılacak testin seçilmesi	278
Bulguların rapor edilmesi	279
İstatistik üzerine son söz	280
Nicel veri analizinde yapılan bazı hatalar	280
Özet	281
Ek okuma önerileri	282
Araştırma projeniz hakkında	282

14 VERİLERİN ANALİZ EDİLMESİ II: NİTEL VERİ ANALİZİ

Giriş	284
Nitel analizin aşamaları	285
Kod ve temaların oluşturulması	286
Analizin sunulması	291
Nitel veri ve bilgisayar analizi	292
Verilerin güvenilirliğini sağlama	293

Özet	296
Etkinlikler	296
Ek okuma önerileri	297
Araştırma projeniz hakkında	297

15 ARAŞTIRMA RAPORUNUN YAZILMASI

Giriş	299
Araştırma raporunun yazılması	299
Araştırma raporunun yapılandırılması	302
Dil ve yazım stili	310
Araştırma raporunuzu değerlendirme	311
Araştırmanın savunulması	315
Araştırmanın sunulması	317
Araştırmanın poster olarak sunulması	318
Araştırmanızı raporlamanın diğer yolları	319
Özet	320
Araştırma projeniz hakkında	321

16 PRATİK BİLGİLER

Giriş	323
Öğrenci araştırması türleri	323
Başlangıçta düşünülmesi gereken hususlar	325
İyi bir öğrenci araştırmasının karakteristik özellikleri nelerdir?	326
Özgünlük ve genellenebilirlik	326
Araştırmanın zaman çizelgesi	327
İşbirliği ve erişim sağlamak	328
Danışmanınızın rolü	330
Öğrenci araştırmalarındaki yaygın hatalar	334
Özet	335
Ek okuma önerileri	336
Araştırma projeniz hakkında	336
<i>Sözlük</i>	337
<i>Kaynaklar</i>	343
<i>Dizin</i>	357

Şekiller ve tablolar listesi

Şekiller

3.1	Araştırma süreci	37
4.1	Araştırma sorusunu odaklama	53
6.1	Kavramsal çerçeveye bir örnek	104
10.1	Gözlem formu kullanarak veri kaydetme	215
10.2	İçerik analizi için örnek kodlama şeması	219
14.1	Nitel verilerin tematik analizi için bir çerçeve	286
14.2	Golfçülerin algılarının niteliksel analizi	290

Tablolar

2.2	İki genel araştırma yaklaşımı	31
2.1	Nicel ve nitel araştırmaların karakteristik özellikleri	26
13.1	Katılımcıların yaşları	266
13.2	Cinsiyete göre spor tercihi	266
14.1	Nicel ve nitel veri analizi arasındaki benzerlikler ve farklılıklar	284
16.1	Planlama aşamasında düşünülmesi gereken kriterler	325

Ön söz

Sporda Araştırma Yöntemleri eseriyle tanışmam 2002 yılında oldu. 2001 Araştırma Değerlendirme Çalışmaları'nda Spor Çalışmaları Paneli'ne başkanlık yapmıştım ve RAE süreci hakkında bir konuşma yapmak üzere Luton Üniversitesine davet edilmiştim. O zamanlar Ian Jones, Luton Üniversitesindeydi. Kendisi *Sporda Araştırma Yöntemleri*'nin ilk taslağını çoktan yazmıştı. Fakat ilk kitabı olduğu için eserini yayımlatmakta zorluk çekmekteydi. Kendisine daha fazla kitap yazmış birisini kitabına ortak yazar olarak dahil etmesinin iyi bir fikir olacağı söylenmişti. Ben Luton'dayken Ian bana ortak yazar olmayı isteyip istemediğimi sordu. Kitabın ilk taslağını okumayı ve değişiklikler veya eklemeler önermeyi kabul ettim. Sonuçta, çok az değişiklik önerdim ve bizim Sheffield Hallam Üniversitesi Spor Endüstrisi Araştırma Merkezindeki araştırma projelerimizden birkaç vaka incelemesi ve örnekler dışında pek az ekleme yaptım. Nihayetinde bizim ortak yazarlığımızla yayımlanan kitap, Ian'ın orijinal ilk taslağından pek de farklı değildi. Özü itibarıyla kitap Ian'ın eseridir.

Ancak ben de sporda sosyal bilimler alanında araştırma yöntemleri üzerine yayımlanmış en iyi kitaplardan biri olduğuna inandığım bu eserde yer almış olmaktan çok gururluyum. Bu kitap Routledge Yayınları'nın spor alanında en çok satan kitaplarından biri oldu ve benim üniversitemin kütüphanesinde diğer ortak yazarlık yaptığım kitaplardan sadece bir veya iki tane olmasına rağmen bu kitaptan 10'dan fazla bulunmaktadır. Kitabın ilk baskısının yapıl-

dığı 2004 yılından beri tez danışmanlığını yaptığım bütün yüksek lisans ve doktora öğrencilerime bu kitabı önermekteyim. Öğrencilerin kitap hakkındaki görüşleri fazlasıyla olumlu olagelmıştır ve ben de onlara övgüyü benden çok Ian'ın hak ettiğine işaret etmişimdir.

İkinci baskıda bütün değişiklikleri Ian yapmıştı ve o safhada ben artık kapakta sadece onun isminin olmasını önermiştim. Fakat, o dönem benim adımın ortak yazar olarak kalmasına karar verilmişti. Bu üçüncü baskıda, gerekli değişiklik yapıldı ve nihayetinde başından beri olması gerektiği üzere Ian Jones adını tek yazar olarak koydurdu.

Bu kitabın ikinci baskısının yapılmasından iki yıl sonra 2012'de emekli oldum ve Routledge Yayınevi bu ön sözde ortak yazarlıktan çekilmemin sebebini emekliliğim olarak göstermemi önerdi. Fakat bu, akademisyenlerin üniversiteden emekli olduğunda yazmayı da bıraktığı kanısını uyandırabilirdi. Durum tam tersidir. Emeklilikte daha önceden hiç olmadığı kadar yazma fırsatım var. Fikirler sürekli gelmeye devam eder ve bu gerçekten harika bir şeydir. Çalışmaya ve yazmaya devam ediyorum. Bana zevk veren şeyleri yapmayı neden bırakayım? Artık yapmadığım şeyler, komite ve yürütme kurulu toplantılarına katılmak ve çoğunlukla akademisyenleri öğrencilerden, öğrenmeden ve araştırmadan uzak tutan diğer zaman alıcı aktivitelerdir. Birçok akademisyen gibi ben de gerçekten zevk aldığım şeyler üzerinde çalışmak için emekli oldum. Sheffield Hallam Üniversitesi Spor Ekonomisi Emekli Profesörü olarak, Sheffield Hallam Üniversitesi ve Spor Endüstrisi Araştırma Merkezine çalışmalarımda benden desteklerini hâlâ esirgemedikleri için çok müteşekkirim.

Daha önceden belirttiğim üzere, çok başarılı olan bu kitapta payımın olmasından dolayı gurur duyuyor ve ileride daha çok baskısı yapılacağına inandığım bu eserde Ian'a şans diliyorum.

Chris Gratton

Üçüncü baskıya ön söz

Sporla Araştırma Yöntemleri kitabının ilk iki baskısı spor ve sosyal bilimler araştırmalarındaki kilit konulardan bazılarında yeni araştırmacılara kılavuzluk yapacak herkesin ulaşabileceği bir kitaba olan ihtiyacı karşılamak için yazıldı. Geçen süre zarfında, ‘spor bilimleri’ alanındaki araştırmaların doğasında ve çeşitliliğinde etkileyici bir gelişme yaşanmış ve bu gelişmeye eşlik eden araştırma yöntemleri literatürü de genişlemiştir. Birinci baskıyı yazarken ortada spesifik konulu kitaplar yoktu. Şimdi, on yıl sonra, spor yönetimi ve antrenörlük gibi spesifik alanlardaki araştırmalara ve sporda nicel araştırmalar gibi konulara odaklanan çeşitli kitaplar mevcut. Değişen bu duruma karşın üçüncü baskının amaçları da ilk iki baskının amaçlarıyla aynıdır:

- 1 Spor araştırmalarına olan ilgiyi teşvik etmek, öğrencileri gelişen bilgi tabanının önemi hakkında bilgilendirmek, öğrencileri hem daha fazla araştırma okumaya -daha da önemlisi- hem de kendi ilgi duydukları alanlarda araştırma yapmaya teşvik etmek.
- 2 Araştırmacılar için pratik bir el kitabı görevi üstlenmek. Bir seferde okunacak bir kitap olmak yerine bu kitap, araştırmacının araştırma sürecinin farklı zamanlarında başvuracağı bir kaynak olarak kullanılabilir.
- 3 Tanıtılan kuramların gerçek uygulamayla ilişkilendirilebilmesi için araştırma sürecinin öğeleriyle spor araştırmalarındaki gerçek örnekleri birbirleriyle ilişkilendirmek.

Bu kitap spor bilimlerinde araştırma yöntemleri için tam bir giriş kitabı olmasına rağmen çok ayrıntılı bir kitap değildir. Ancak ilgi duyduğunuz alanlarda veya belli uzmanlık alanlarında daha çok okumaya sizi teşvik edecektir. Örneğin, kitapta çeşitli yoruma dayalı yaklaşımların kapsamlı bir açıklaması yapılmamıştır veya farklı istatistiksel analiz türlerinin bütüncül bir tanıtımına yer verilmemiştir. Ancak, bunun yerine verdiğimiz genel değerlendirmeler bazı öğrenciler için yeterli olacaktır. Diğerleri ise araştırma ilgilerine göre daha fazla veya daha gelişmiş bilgiye ihtiyaç duyabilirler. Bu gibi öğrenciler için bizim bu kitapta sunamayacağımızdan çok daha fazla bilgi içeren birkaç mükemmel uzmanlık kitabı önerebilirim. Bu kitaplar, kitapta ilgili bölümlerin sonunda 'ek okuma önerileri' başlığı altında listelenmiştir.

Bu baskının hedef kitlesi de öncekilerinkiyle aynıdır. Öncelikli hedef kitle sporla ilgili alanlarda -spor yönetimi, spor sosyolojisi, spor pazarlaması, spor turizmi, antrenörlük, beden eğitimi öğretmenliği, rekreasyon vb. programlar- öğrenim gören öğrencilerdir. Ancak, bu kitap doğa bilimleri prensiplerine bağlı olarak spor araştırmaları yapan, ilgileri daha çok fizyoloji ve spor anatomisine kayan öğrenciler için çok uygun değildir. Araştırmanın, çalışılan pozisyon için bir gereklilik olduğu spor endüstrisinde çalışanlar için de bu kitap ayrıca ilgi çekici olabilir.

Bu kitabın ana temalarından biri araştırma yapmanın tek bir doğru yolu olmadığını. 'En iyi' araştırma yapma yolu, araştırma sorusunun doğası, araştırmacının becerileri, araştırmadan beklenen sonuçlar, kaynakların ve zamanın elverişliliği gibi birçok faktöre bağlıdır; her araştırma sorusunun, hesaba katılması gereken, kendi özgün karakteristikleri vardır. İyi bir araştırmacı, belirli bir yaklaşım ve doktrin tarafından kısıtlanmak yerine bu gibi faktörlere adapte olma esnekliğine sahiptir. Kitaptaki ikinci bir tema ise 'soyut' veya 'soyutlanmış' -tecrübeme dayanarak söyleyebilirim ki bazı durumlarda öğrenciler araştırma yöntemleri dersinin her zaman kendi kişisel ilgi ve gündemleriyle olan ilgisini göremiyorlar- olmasından ziyade araştırmayı, spor bilgisiyle bütünleşmiş bir şey olarak görme gerekliliğidir. Kitapta sporla ilgili bilginin araştırma yöntemleriyle olan bağlantısını ve araştırma süreciyle bizim sporu akademik olarak anlayışımız arasındaki bağlantıları göstermek amacıyla birçok örnek verilmiştir.